

ACC. N:o M. 466 : 360

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Det befodrade en kommande skörd.

Ek.

Sjukdom. 623.

Stomjölk ansåg man vara synnerligen utmärkt då det gällde att bota bölder. Man skulle hålla denna under spenarna på stoet samt mjölka på den. - Ävenledes ansågs dylik mjölk välgörande för svaga bröst och dåliga lungor. Förtärde man sådan kunde man bli fri för lungsot eller hektik, som man här gemenligen kallade denna svåra sjukdom.

Ek.

Påsk. 624.

Under veckan före påsk eller dymmelveckan fick man icke slakta. Då blev det otur med detta arbete.

Ek.

Arbete. 626.

Hudarna garvades alltid hemma i äldre tider. Då skräddaren kom till gården för att sy pälsar och skinnknäppor hade han först att smörja skinnen och göra dem i ordning, och då skomakaren kom att sy skor och stövlar hade han jämväl att på sitt sätt

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

551.

595

596

ACC. N:o

M. 466:361.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken: Emiölan

Berättat av: Nils Ek.

Uppteckningsår: 1921

Född <sup>omkr</sup> 1840 i Fälkerstad

bereda hudarna. Man hade alltid ett "barkkar" i gården, där de för skomakaren avsedda hudarna barkades. En del av detta arbete var emellertid undanstökat, men smörjningen av skinn och läder utfördes av yrkesmännen.

Ek.

Växtl. Träd o. blommor. 627.

J~97

Om alrunan sade man att hon var till häften människa och till hälften troll, och de gamla hade för denna en mycket stor respekt.

Ek.

Djur. 628.

Man ansåg i äldre tider att tranan kom alltid första torsdagen i tor. Om henne sade man också att "hon bar ljus i sång". Därmed menade man att efter den dagen fick man naturligt ljus, så man behövde icke vidare att anlita annat sådant, vare sig lampa eller stickor.

Ek.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

JJ 2.

ACC. N:R M. 466:362.

Landskap: Skåne  
Härad: *→*  
Socken:  
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Adress:  
Berättat av:  
Född år i

Djur. 629.

De gamla höllo före att tuppen en eller annan gång värpté ägg. Dem skulle man genast förstöra. Annars kunde därav uppstå något sorts underdjur som man kallade "basilisk". Detta hade form av en ödla eller en orm, och räknades som mycket farlig. Basilisken brukade nämligen att bita ihjäl kreaturen om han kom i dessas närhet. Vid ett tillfälle hade man i ett hus i Glimåkra socken fått en dylik basilisk in i stugan och man visste sig ingen levande råd hur man skulle gå till väga för att få honom ut, eller för att få dö' på odjuret. Slutligen funderade man på att fastbinda en kniv på en lång stake, varefter man begav sig efter basilisken, som gömt sig bakom en kista. Med denna krok fick man också fast på honom, som nu blev skuren mitt itu. Men båda åndarna levde och voro lika rörliga och slutligen fick man hämta en klok, vilken efter mycket besvär fick odjuret avlägsnat ur stugan.

Ek.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

753,

597

598

ACC. N:R

466 : 363.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Hin onde. 630.

Det fanns för många år sen en förnäm herre å Nordanå, vilken hade försvarit sig åt hin, samt utlovat att inom vissa år skulle han få ta' honom. När kontrakten var ute kom ock denne och begärde få sin skatt. Herren höll just på att draga av sig stövlarna och hade fått av den ena. "Vänta tills jag fått av den andra stöveln", sade han och det lovade hin. Men denna tog han aldrig av sig, utan låg alltid med en stövel på om nätterna. Och då han dog blev han också med denna stövel lagd i sin kista.  
Ek.

Person- 631.

Det fanns en präst för en del år sen som tjänstgjorde i Fjälkestads socken vilken i allmänhet var mycket oförskämd mot folk. I all synnerhet var detta förhållandet å de husförhör han höll. "Vad skillnad är det på dig och en ko?" frågade prästen en gumma, som icke kunde svara på de frågor, som till henne blevo framställda. "Jo, helt enkelt den skillnaden, kyrkoherden", blev svaret, "att kon har horn, men ja' i stället har fått ett bra snyte". (näsa)  
Ek.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

JJ V.

600

601

ACC. N:R M. 466:364

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i .....

Orts. 632.

Hästvedaborna brukade alltid här i Broby kallas "Hätveda  
bojsar" (tokar) och lönsingarna för "lönsar". Ek.

Seder och bruk. 633.

Förr var det vanligt att prästerskapet skulle åtnjuta tionde  
i gårdarna. Bönderna körde till prästgården med kalvar, får, lamm,  
ägg, gäss och varjehanda av detta livets goda. Det hörde då till  
att prästen skulle göra kalas för de på detta sätt anlända gi-  
varna. Ibland for han ut själv i byarna att samla in vad man ha-  
de att ge. Då var det de som fingo göra kalas för honom. Sex-  
mannen eller kyrkovärden tillkom merendels detta, och så när  
prästen på aftonen körde hem hade han ett helt lass med matva-  
ror av olika slag, som han under tiondemötet erhållit. Allt  
vad han erhöll skrevs upp i en bok, som han medhade, kallad  
"tiondeboken", och den som icke vederbörligen levererade sitt  
tionde hade han att på laglig väg kräva. Ingen fick dra sig  
undan.

Ek.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

355,

602

603

ACC. N:R

M. 466:365

Landskap: Skåne

Härad:

Socken:

Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Adress:

Berättat av:

Född år i

LUND'S UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

JJZ.

604

Seder och bruk. 634.

Ännu för en del år sen var det vanligt här i bygden att "joramor'n" (barnmorskan) en gång om året i varje by anordnade "ostmöte". Därvid hade bondgummorna att bära dit mjölk och ystade hon sedan ost av denna. I vanliga fall erhöll hon en myckenhet sådan och fick följaktligen stora och feta ostar med sig hem. Alla gummorna i byn ville gärnastå väl med henne och den dag hon kom, var det icke någon vidare mjölk, som fick stanna hemma.

Ek.

605-

Brygd. 635.

Under en brygd, var det vanligt, att man vid det man släppte ned jästen i karet skulle mostra liksom en häst. Därigenom förmenade man att det skulle komma att jäsa bättre. Ifall öl eller dricka icke jäste så, som man tänkt sig, trodde man att det av någon illasinnad blivit förgjort.

Ek. 27/8

*Landskap:* Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson  
*Härad:* *Adress:*  
*Socken:* *Berättat av:*  
*Uppteckningsår:* 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

3J-7.

606

Ek.

607

Djur. 636.

Under min barndom var det rätt vanligt att folk hade bi till sammans. Man höll emellertid före, att den, som lämnade bi till en annan mistade turen, så att det i fortsättningen gick dåligt med dem man hade kvar.

Arbete. 637.

De stora grovbrödsdegarna krävde ett oerhört arbete. På större gårdar brukade man baka bortåt ett tjugotal kakor. Vardera om ett pund. Det fordrades kraft och styrka till att älta en sådan deg. Pigorna voro uppe redan vid tretiden på morgonen den dag då baket ägde rum. Efter det att kakorna slagits upp prickades de med en <sup>m</sup>strupsticka. Hålen ställdes merendels så, att de bildade ett kors. Därigenom ansåg man att de icke kunde för trollas i händelse någon illasinnad kom in, och bli förgjorda. Den första skivan man skar av en kaka kallades "skalken" och den andra i ordningen "friareskivan". Allmän sed var att fördrängen på en gård skulle "skära bröd". Det var ett rätt drygt arbete, i all synnerhet om man hade ett tjog potatis-

ACC. N.R M. 466:367

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

pluckare vid bordet.

Ek.

Djur. 638.

Om man skulle flytta från en gård till en annan måste man akta sig för att sälja hönsen. Ville man icke ha dem med skulle man ge bort dem, annars mistade man "turen" på det ställe dit man kom. En skänkt höna betyder tur för både givare och emottagare. Man skulle alltid lämna en höna kvar för efterträdaren. Annars kom denne att lida otur på den gård, som han innehade. Var det riktigt bra skulle man lämna både höna och tupp.

Ek.

Förgör. 639.

Då man hällde grädden i smörkärnan skulle man säga: "nu skall jag ha lika mycket smör som grädden väger." Därigenom kunde ingen förgöra denna. Detta förutsatte naturligtvis att man förut skulle ha vägt grädden.

Ek.

Bröllop. 640.

Bruden skulle lägga en silverpeng i sin vänstra sko och hon

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

3581

608

609

ACC. N:o M. 466 : 368.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

komme aldrig att bli i saknad av pengar.

Ek.

Sjukdom. 641.

Reumatism kunde man bota genom att bära kastanjer i fickan; gikt på samma sätt, men i fråga om denna senare sjukdom var det nödigt att en läsning också förekom.

Ek.

610

Sjukdom. 642.

Det fanns en gammal gubbe i Lunnom, gemenligen kallad ? Jöns, som gick omkring där i trakten och slog åder på folk. Han använde sig därvid av åderjärn. När han då skulle stämma järnet hade han en s.k. blindsvans, som han lade över. Därefter förbands det med linneklutar. Åderlåtning skedde två gånger om året, vår och höst.

Ek.

?

Tjuvar. 643.

Det berättas om den bekante mästertjuven Rosdal i Vånga att han togs vid ett tillfälle då han uppträddes som predikant. Han gick omkring i Kyrkhults socken och spelade religiös. Under ti-

611

ACC. N:o M. 466 : 369.

Landskap: Skåne  
Härad:  
Socken:  
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Adress:  
Berättat av:  
Född år ..... i .....

den lät han emellertid icke bli att operera på sitt gamla sätt. Ingen misstrodde honom. På ett ställe bröt han sig in och träffade han därvid på en piga, som låg i samma rum. "Rosdal!" skrek hon förskräckt. "Inte kommer du på det sättet". Han hotade henne med en käpp men hon lyckades på grund av mörkret undkomma genom en bakdörr. Under det han med sitt sällskap skulle bära ut en del saker till en utanför väntande skjuts, lyckades flickan fåttag i folk, som passade på och togo både Rosdal och hans medbrottsslingar, som den natten fingo följa med till länsmannen.

Ek.

644.

Järnstedt var namnet på en annan mästertjuv, som opererade tillsammans med Rosdal. Vid ett tillfälle blev han tagen efter att ha begått inbrott i Glimåkra socken. Under det man skulle skjutsa ned honom till "hoddan" i Broby råkade han för en stund bli ensam med skjutsbonden. Då passade han på att rymma.

Emellertid blev han åter fasttagen. Det blev skallgång efter honom i den skog, dit han tagit sin tillflykt. Men ingen fann man. Då var det någon som föreslog att man skulle se i trädtop-

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

360,

612

613

ACC. N:o M. 466 : 370.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

parna. Kanske han hade tagit sin tillflykt dit. Och mycket riktigt. Man fann honom snart uppkrupen i en hög och yvig gran.

Vid hot om att skjuta på honom fann han slutligen för gott att krypa ned. Men det skedde högst ogärna. Sedan fick han livstids fängelse för sina många tjuverier.

Ek.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

361.

614

615

Tjuvar. 645.

Järnstedt fick cirka tjugo års fängelse. Och det gjorde honom gott. Efter det han utstått sitt straff blev han emellertid en bättre människa samt köpte ett hemman nere på slätten, där han bosatte sig. Man trodde allmänt att han hade penningar gömda, som han stulit. Men han begick aldrig mera någon stöld. Vid ett tillfälle kom han med en del andra släbor upp till en gård i Njura, då de varo på väg upp efter virke. Husmodern där blev förskräckt, då han ensam kom in i stugan. Men han sade till henne, att hon skulle icke bli rädd, ty för det första var han ingen tjuv längre och för det andra hade han nu en lika stor gård som hon.

Ek.

*Landskap:* Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* i

362.

616

617

Det fanns en nattvakt vid Odarsberga, som en gång tog sig ledigt. Han hade annars till uppgift att övervaka de många vävarna på den stora i närheten av gården belägna vävablekan. Under samma natt blevo emellertid ett stort antal av dessa bortstulna. På eftermiddagen kom han in på min fars snickareverkstad vid gården och berättade om stölden, med tillägg: det är besynnerligt att när jag är borta stjäls det alltid här vid gården. Detta gjorde att far började misstänka att kanhända det var han själv, som var tjuven. Han anförtrodde detta åt spektorn och de gingo på kvällen, när väktaren var ute på vandring till hans hus för att visitera. Där funno de då icke allénast vävarna, utan också en hel del andra saker, som under en tid bortkommit vid gården. Han togs i förhör och måste slutligen erkänna, att det var han och ingen annan, som begått dessa stölder. Och han fick sitt "avsked på grått papper", som man säger.

Ek.

ACC. N.R M.

466:372.

Landskap: Skåne  
Härad:  
Socken:  
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Adress:  
Berättat av:  
Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

363.

618

Det fanns en folkskollärare i Broby för en del år sen, som hette Alexius. Om honom sades det att han hade aderton professioner. Det var en lång och mager man. Han hade i ungdomen varit vid en cirkus och kunde bära en lassmö på framtänderna och balansera med denna, utan att hon föll av.

Ek.

Jul. 648.

Det var rätt vanligt att man på julafonden satte halmkors över dörrarna till stugan. Därigenom trodde man att det blev bättre tur med skörden.

Ek.

Jul. 649.

De gamla höllo före, att ju mera man låg om juldagen, desto mera liggsäd fick man. Om nyårsdagen skulle man vara mycket tidigt uppe, annars trodde man att man komme att sova över sig hela året.

Ek.

619

ACC. N.R

M. 466:373

*Landskap:* Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson*Härad:* *Adress:**Socken:* *Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921 *Född år* iLUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

364.

620

Trettendedagen. 650.

Under trettendedagsaftonen var det vanligt i Fjälkestad, att man gick omkring i gårdarna under avsjungandet av Trettendedagsvisan. Man hade klätt ut sig i långa fotsida skjortor samt med pappmössor på huvudet. I dessa var utskurit hål som stjärnor. Ett ljus brann innanför i toppmössan, och spred sig därefter belysningen genom färgat papper så att stjärnorna trädde fram. En "Judas" medföljde, som var färgad i synen och brukade denne på de ställen man besökte fråga " om man icke ville prova hans kniv, den var så bra att skära fläsk med". Det gällde nämligen att samla upp matvaruartiklar, som man sedan medförde till det ställe där gillet skulle avhållas, som var i någon av gårdarna. Där dansade man sen och roade sig till långt efter midnatt.

Ek.

621

Påsk. 651.

Påskaftonen kallades av äldre personer i min barndom för "stilla lördag". Man brukade säga att under påskdagens morgon "dansade solen upp" av glädje. En gumma i Västraby påstod sig ha sett detta och att solen i tidig morgon varit i stark rörelse.

ACC. N:o M. 466:374

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

365,

Under dymmelveckan skulle allt buller vara bannlyst. Ek.

Bröllop. 652.

Det var, enligt äldre personers förmenande, farligt att gifta sig och hålla bröllop i dymmelveckan. Ett äktenskap, då ingåendet blev olyckligt.

Ek.

622

Lyckades man före Valbodag fånga en orm skulle man bränna denna levande. Den aska man därav erhöll skulle användas till botande av diverse sjukdomar. Man trodde sålunda att om denna lades i vatten och gavs den sjuke in skulle den hjälpa för sinnessvaghet.

Ek.

Valborgsm. 654.

I Iunnom höll man i längre än mången annostädes med åldermannssystemet. Efter det åldermannen hade från en särskilt där belägen plats, kallad Tutarebacken, tutat bönderna samman gick hustrun med hornet och byfjäljen till den åbo i byn, som stod

623

ACC. N:o M. 466 : 375

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i .....

i tur att bli ålderman. Ofta skedde detta så tidigt, att ingen i gården var uppstigen och mera än en kvinna ansåg det icke vara bra att visa sig. När den nye åldermannen kom upp skulle horn och fjäl ligga tillräds. Så gick det till för en bra mansålder sedan. Den nyttillträdande hade då att tuta till samling. Men gillet skulle hållas hos den, som förut innehafte sysslan. Och det var i regel mycket grundligt. Man tog sig ofta så grundligt till bästa, att man kröp på händer och fötter då man skulle bege sig till hemmet.

I Lunnom hade man förr en "byfjäl", bestående av en halv meter lång bräda, varpå alla böndernas bomärken voro inristade. Då man skulle samlas gick denna omkring och var var och en vid vite skyldig att fortskaffa den till nästa hus. Den är nu bortkommen. Torde ha gått förlorad då åskan under slutet av 1870-talet slog ned till "Slättens" och brände ned hela gården.

Ek.

Valborgsm. 655.

Det sista majgillet i Emitslöf hölls hos mig den 1 maj 1903.  
Klockan tre eftermiddagen kommo alla bönderna där tillsammans

LUND'S UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

366.

624

625

ACC. N:o M. 466:376.

Landskap: Skåne  
Härad:  
Socken:  
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Adress:  
Berättat av:  
Född år i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

367.

626

utanför kyrkan. Därefter hade man att avprova kyrkosprutan och se efter att slangarna voro i god ordning. Åldermannen och dennes närmaste man, eller den person, som stod i ordning att bli, hade dessförinnan gått om skorstenarna och eftersett så att dessa voro sotade. Brast någon härutinnan stadgades böter med 3 skilling, som antecknades och erlades vid majgillet. Man hade dessutom vid detta att erhålla betalning av dem, som haft byns jordar på arrende, vilket belopp utgjorde 20 à 30 kronor. Allt detta delades upp hemmanen emellan efter det mantal dessa hade. Sedan var det att äta och dricka förresten. Ännu vid tiden för sekelskiftet hörde det till att varje ny tillträdande åbo under året skulle bjuda ett stop brännvin, och den som icke detta gjorde ansågs ovärdig vara med. Efter mig skulle "Boställar'n" (innehavaren av bostället i byn) bli ålderman, men han avskaffade gille och alltihop.

P. J-n.

Valborgsm. 656.

627

I Västraby pågå alltjämt åldermansgillena med oförminskat intresse. Inom byn finns en ålderman och vid 9-tiden på förmid-

ACC. N.R M.

466:377.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

dagen samlas man hos denne på frukost. Därefter går man igenom räkenskaperna samt gör en rundvandring i byn att se om eldstäderna. Sedan samlas man hos den ny tillträdande åldermannen, där middag intages. Efteråt dryftar man så byns gemensamma angelägenheter. Förr hörde det till att man även ledes drack toddy, med detta är numera till största delen avskaffat. Det kan hända att det någon gång ännu förekommer. Förr hade åldermannen 5 kr. för det han skulle göra gillet, men nu har detta belopp ökats till 10 kr.

Ek.

Död. 657.

Den förste som under årets lopp avled skulle sedan i fortsättningen av sitt kommande liv bli kyrkogrim. Äldre personer ansågo att denna hade formen som en häst. Under nyårsnatten kunde man få se kyrkogrimen, som då brukade uppehålla sig på vägarna, farande mellan tvänne kyrkor.

Ek.

Kloka. 658.

Anders Hansson i Sjuhult var den mest beryktade av de kloka,

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

368,

628

629

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

som någonsin varit boende i denna trakt. Han var mycket anlitad. Själv besökte jag honom en gång för många år sedan. Jag hade en syster som var sjuk. Man skickade mig dit att rådfråga honom. "Jag vet vad du vill", sade Anders Hansson, "men gå hem igen och var lugn, flickan ska' nog bli bra. Samtidigt lät han mig få något, som hon skulle taga in. Glad i hågen begav jag mig i väg mot hemmet, och vid ankomsten dit var syster min alldeles frisk. Man sade, att ungefär vid den tid jag anlände till Sju-hult hade hon vaknat och var då betydligt bättre. Hon blev också om ett par dagar fullkomligt återställd.

Anton G. Svensson. Lantbr. Visseltofta. 28/8 21.

Kloka. 659.

Det var en torpare boende här i Visseltofta socken, som en gång för någon sjukdom skulle besöka Anders Hansson. Då han kom till Visseltofta bro råkade han ett par bönder där, sysselsatta med väglagning. För dem omtalade han var han skulle gå och i vilket ärende han var ute. "Åh, du är ett nöt," sade de, "va' ska' du hos den dumme gubben. Tror du han kan bota någon".

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

369.

630

631

ACC. N:o M. 466 : 379

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

370

632

633

Emellertid tyckte torparen som så, då han ändå var utkommen, att han kunde väl bege sig dit i alla fall. Och det gjorde han också. Vid ankomsten råkade han Anders ute på gården. "Jaså du kom ändå", sade denne. Torparen blev häpen och visste icke vad han skulle svara. "Det var rätt att de där skräpgubbarna du råkade icke lyckades övertala dig." Torparen förstod nu att Anders Hansson hade vetskap om det ett par timmar förut med bönderna förlita samtalet. "Jag räknade på som så", sade torparen, "att när jag ändå var utkommen, var det väl dumt att vända om". "Tror du då icke att jag kan bota dig?" frågade Anders. Han förklarade emellertid att han emot honom icke hade någon misstro. Anders Hansson gjorde honom bra, och tillsade honom efteråt: "nu kan du hälsa de dumma bönderna i Visseltofta att Sjuhultas Anders icke är så dum, som de ville göra honom till. A.G.Sv.

Kloka. 660.

Min syster blev en gång förfärligt sjuk i magplågor. Mor ville att hon skulle bege sig i väg till Anders Hansson i Sju-

ACC. N.R M. 466 : 380.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Härad: Adress:  
Socken: Berättat av:  
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUND'S UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

371

634

hult, men hon var emot detta och ville hellre hämta läkare från Broby eller Elmhult. Emellertid lät hon övertala sig och så skickades en äldre broder i väg till Sjuhult. Han red dit. Vid ankomsten sade Anders Hansson: "varför hämtade ni icke doktorn som i från början tänkt". - "Nej, mor satte sig emot det", sa- de pojken, undrande i sitt stilla sinne hur han kunde veta det. "Du har en bra mor", sa' Anders och så ordinerade han en sats, som snart gjorde syster åter bra. Sen anlitade vi honom vid flera tillfällen. A. Johnsson, Boalt. 2/9 21.

-----  
661.

En dag kommo länsman och doktorn från Ljungby i Småland ned till Sjuhult, som låg innanför Smålandsgränsen i Hallaryds socken att försöka skrämma Anders Hansson så att han lät bli i fort- sättningen med sitt botande. Emellertid inträffade det märkliga att när de kommo till en i närheten varande gård kunde man ej under några förhållanden få hästarna att gå längre. Man piskade på dem, men sprungo de då genom en öppen grind långt ut i en rågåker. Länsman och doktor höllo på att bli i denna, som var

635

ACC. N:o M. 466 : 381.

Landskap: Skåne  
Härad:  
Socken:  
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Adress:  
Berättat av:  
Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

372

636

637

stenig, och vagnen höll gång efter annan på att stjälpa. Dock fick man den åter ut på vägen, men mot Sjuhult var det omöjligt att få hästarna gå.

Senare på dagen kom Anders Hansson gående till den gård, där de båda resenärerna varit inne. "Jag har hört att länsman och doktor varit på besök här i dag", sade han. "Varför kommo de ej till Sjuhult, som de hade för avsikt? Jag har suttit hemma hela dagen och väntat på dem." - "Det torde du bäst veta själv", svarade bonden och berättade för Anders hur illa det hade burit till. "Det var ju beklagligt", svarade denne. "Jag hade en aning om att de skulle komma och var beredd på att taga emot dem". Därav <sup>a/</sup>frmgick, som man så ofta brukade säga, att han hade aningar om allt på förhand. Han visste förut vad som skulle ske.

E. Johansson.

Orts. 662.

Det finns utanför Jonstorp en göl, som gemenligen kallas Kroppdammen. I denna trodde de gamla att en hel del dålighet skulle förfinnas och att man där nattetid kunde få se en hel

ACC. N.R M. 466:382.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

373.

del märkliga ting, som voro svåra att förklara. Man visste så i min barndom omtala, att en utklädd gestalt ofta där var synlig, lysande med ett ljus, så att detta syntes vida omkring. Ävenledes ansågo de gamla att detta "gyl" var alldeles bottenglöstoch att det var farligt mäta djupet. Johansson.

Spöke. 663.

Vid Kroppegyl i Ousby socken såg man förr spöke av olika slag. Orsaken härtill berättades av de gamla vara den, att en småländsk oxhandlare en gång för många herrans år sedan blivit mördad och kastad ned i samma göl. Han hade varit vid Kristianstads marknad och försålt en del oxar och på hemvägen hem fick han sällskap med en del personer, som anföllo och rånade honom varefter de kastade ned honom i den enligt folktron bottenlösa gölen. Som icke mördarna blevo upptäckta får han fara omkring där tills domedag. Johansson.

638

ACC. N:o M. 466:383

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Härad: Adress:  
Socken: Berättat av:  
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

374.

639

640

Spöke. 664.

Under min bärndom, då jag vistades hemma på fädernegården i Jonstorp kom en gång en luffare och begärde mat. Han fick detta och churu det var lidit ett stycke ut på aftonen, ämnade han det oaktat gå vidare. Men han hade icke varit borta en kvart förrän det hördes ett förfärligt skrik åt det håll, där Kroppegöl är belägen. Vi skyndade dit, troende att han gått ned sig i denna. Han låg då på marken och skrek alldeles ursinnigt.

"Ser ni icke hur <sup>vill</sup> ~~män~~ draga ut mig i det djupa vattnet". Nej, icke sågo vi något. Men han var envis och påstod att han vid stranden av den lilla sjön träffat en person, som huggit fast i honom och med all makt sökte draga honom i vattnet. Vi fingo leda honom hem till gården och låta honom stanna natten över, emedan han var alldeles vettksrämd. Och han försäkrade dyrt och heligt, att aldrig mera under sina vandringar skulle han komma åt Jonstorpshållet.

Johansson.

ACC. N:o M. 466:384.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Skatter. 665.

Det finnes en vik i Jonstorpasjön i Ousby socken, kallad Krokavik. I denna säges en stor brännvinspanna under Gustav III:s tid ha blivit nedsänkt. Det var brännvinsförbud under sagda tid och bönderna voro skyldiga att lämna sina pannor från sig. Men det fanns en bonde då här i Jonstorp, som det oaktat behöll sin kvar, naturligtvis under tanke på, att i smyg kunna idka litet tillverkning. Emellertid hade länsmannen sina misstankar riktade på bemälte bonde. Och så en vacker dag kom han farande till Jonstorp. Men hur det var hade ryktet om hans ankomst dunstat ut, så att bonden dessförinnan tagit pannan och sänkt ned i den närlägna sjön. Länsmannen fann alltså ingenting och mannen gick fri för böter. Någon tid senare dog bonden och pannan har fått ligga kvar.

Det är icke så gott att få tag i en skatt, som under år och dag legat i en sjö. Sedan har nämligen sjörået, om det finns ett sådant makt däröver. Och det finns det i Jonstorpasjön. Bondens anhöriga rodde därför en natt ut i den vik där den omnämnda brännvinspannan blivit sänkt, att få upp densamma. Med

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

378,

641

642

643

ACC. NR M. 466:385-

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i .....

en lång båtshake lyckades man också att få pannan upp över vattenytan. Men samtidigt observerade man att gården därhemma stod i brand. Pannan släpptes åter och man rodde av alla krafter mot hemmet. Men gården befanns alldeles oskadd. Johansson.

Skogsbrand. 666.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

376

644

Gamla skogvaktare ha icke sällan visat sig vara i besittning av kunskap i förborgade ting, både då det gällt att skjuta villebråd och släcka eld. Hemma i Jonstorp bodde för många år sen en sådan, gemenligen kallad Skogvaktare-Nisse, om vilken man brukade säga, att han kunde släcka skogseld. Vid ett tillfälle rasade en svår sådan i Jonstorp och man lyckades icke begränsa den. Nisse var för tillfället borta, men när han kom till platsen, gick han runt eldhärden, läste och mumlade och elden kom icke över den linje, där han gått.

Johansson.

Spöke. 667.

I bland kan man se verkligt märkvärdiga saker. En trovärdig man visste sålunda omtala för mig, att vid ett tillfälle då han

645

ACC. N:o M. 466:386.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i

kommit vägen fram från Hallarydshålllet mot Jonstorp hade helt plötsligt rest sig en förfärlig gestalt över skogen. Han hade skyndat på sins steg allt vad han kunde, men kunde icke komma förbi gestalten utan måste taga en omväg genom skogen. Denne person är icke den ende som observerat samma beläte. Johansson.

Person- 668.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

377.

646

Prosten Sallow i Visseltofta var en av de allra starkaste karlar jag någonsin sett. Han skötte själv jordbruket vid prästgården, och berättas om honom att vid tröskan tog han en tunna råg under var arm och lassade på vagnen, då den skulle föras till kvarns. Vid ett tillfälle då han var sysselsatt med trädfällning i skogen hade en stor fur råkat hänga upp sig i ett annat träd. Han skulle nu draga ned denna men lyckades icke bättre än att den stora furen föll över honom. En vanlig människa skulle helt säkert ha dödats ögonblickligen, men Sallow fick icke så svårt men därav. Han fick visserligen ena armen avbruten, men den ordnade han själv och predikade det oaktat dagen därpå.

647

ACC. N:o M.

466:387

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Per Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

378

som var en söndag, i kyrkan. Dock hade han armen i list. Men till slut tog det knäck på honom. Han fick söka läkare och denne ordinerade att han skulle ligga till sängs. I tre veckor låg han till följd av armbrottet, men sedan var han åter uppe i arbete.

Johansson.

Slätter. 669.

648

I min barndom var det vanligt här i Västra Torup att man brukade bjuda drängarna bra för det de skulle hösta ängarna. Man samlades på eftermiddagen till ett betydande antal. Och så slog man ängen. Varje bonde eller torpare visste huru mycket folk som krävdes, och bytte man på detta sätt dagsverke med varandra. Efter det att slättern var slut och höstkarlarna stodo i beredschap att bege sig till gården mötte spelmännen nere vid ängen. Dessa spelade nu "Sånnamarschen" (sånna = stryka lien) och efter tonerna af denna anträddes sedan marschen till gården. Där var bordet dukat med mat av varjehanda slag. Risgrynsgröt fick icke fattas vid ett dylikt tillfälle. Jag var med många gånger under min barndom som spelman vid dylika tillställningar. Det var för-

649

ACC. N:o M. 466:388.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....

Härad: ..... Adress: .....

Socken: ..... Berättat av: .....

Uppteckningsår: 1921 Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

379

färligt roligt. Och arbetet kostade icke bonden annat än kala-set. Bondpojkar och drängar längtade efter att få komma till den eller den gården att slå ängen.

Sven Jönsson. (Sven Speleman) V. Torup. 2/9 21.

Lyktemän. 670.

Under äldre tider hade en lantmätare mätat fel i Remmarlöf och han fick sedan fara som en lykteman, och far där troligtvis ännu. Jag har själv sett honom många gånger.

Sven Speleman.

670

Do. 671.

I Västra Torup hade en person råkat bygga sin stuga alldeles mitt över ett ställe där en lantmätare nattetid brukade springa. Efter det att huset blivit färdigt brukade man höra huru denne under golvet till detta skramlade med sina kedjor. Och aldrig blev det någon frid där. Slutligen fick man flytta ut ur denna ändan av huset i den andra där det var mera lugnt. Men skramlandet hördes mellan tolv och ett på natten å det andra stället allt jämt.

Sv. Speleman.

671

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R M. 466:389

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Härad: Adress:  
Socken: Berättat av:  
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

380

612

Även på slätten var det vanligt att man på julnatten skulle gå adergång. Men här var det icke som i Göinge, bara tre kyrkor man hade att besöka, utan nio. Man fick sedan se barndop, bröllop och begravningar, att nu icke tala om en hel del alldelers makalöst roliga saker, en höna förspänd ett halmlass vilket hän-syftade på ett gott årsmål. En igelkott dragande ett brännvinslass och varjehanda sådana märkvärdigheter. Man fick icke skratta hur komiskt det än var. Allra sist mötte man "glosoen", som var bred som en snöplog. Man fick icke försumma att korsa benen, såvida man ville undvika bli klyvd. Därav har ock det gamla ordspråket uppkommit, "att en hjulbent icke kan gena en so" ifall han vill springa på skada i sädesvången.

Sv. Speleman.

613

Källor. 673.

Ännu för några årtionden sedan fanns det en källa här i Höör, ungefär där samlingsalen nu är, som räknades för att vara mycket märkvärdig. Allmogen brukade då att gå dit för att "dricka brunn". Sedan man druckit gick man vägen fram närmare en fjärdingsväg

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:o M. 466:390.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....  
Härad: ..... Adress: .....  
Socken: ..... Berättat av: .....  
Uppteckningsår: 1921 Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

381

till en utmed vägen stående bautasten. Man lade armarna på denna  
några gånger och gjorde diverse konster, varefter man återvände  
till källan för att dricka mera. Detta upprepades varje dag.

Folksk. Andrén, Höör. 3/9 21.

Person- 674.

654

Min farfar kom efter branden i Örkened under Karl XI:s tid, då  
bönderna för en tid måste fly, till Skeinge herregård, där han  
blev kusk hos en baron vid namn Barck. Annars var han född i  
Norraryd, där mina stamfärder haft gård. Men de ville icke bygga  
upp denna. Baronen var en dag på besök å Vanås och Jöns Bengtsson,  
som var gift med en kvinna vid namn Elna Klemmedsson, även hon  
från Norraryd, var med.

Därvid kom baronen att omtala att han hade en kusk, som kom-  
mit från det avbrända och skövlade Örkened. "Det var bra det,"  
sa'herren på Vanås, "ja'har en del ödehemman uppåt Broby socken  
och det skulle kanske vara lämpligt för honom få ett sådant. Av  
dessa finns det ett bebyggt som heter Slättarp. Det fanns en  
bonde där, men han stal ett årder å prästens vång i Broby, och

655

*Landskap:* Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson  
*Härad:* *Adress:*  
*Socken:* *Berättat av:*  
*Uppteckningsår:* 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

382

så fick jag köra honom väck. Kanske detta skulle kunna passa åt Jöns Bengtsson."

Denne blev samtidigt inkallad och tillfrågad huruvida han ville övertaga Slättarp och förklarade han sig därtill villig. Någon tid därefter flyttade han med sin hustru dit. Gården var illa tilltygad, emedan den under flera år hade stått öde, men genom lämplig behandling blevo byggnaderna åter satta i stånd.

Det var emelertid en svår tid att då vara bonde i Slättarp. Allt emellanåt kommo kringfarande västgötar och tattare vilka släppte sina kreatur lösa i skogen där och å ängarna utanför gården. Det fanns understundom sådana "häskes" (sällskap), som kunde ligga där en fjorton dagars tid om sommaren att beta sina kreaturer. Gården låg ensam och det var skog nästan runt omkring.

Min farfar, som levde under slutet av 1700-talet och var en sonson till den nämnde Jöns Bengtsson, var en verklig jätte, nästan huvudet högre än de andra. Han höll rävst med kringstrykarna. Det hände sålunda att en dag efter Broby marknad kom det icke mindre än aderton lass tattare till Slättarp. Kvinnan var ensam hemma emedan far var på utägorna. Tattarna uppträddes pockande och

656

657

658

ACC. N:o M. 466:392.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Härad: Adress:  
Socken: Berättat av:  
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

383

659

660

tvingade henne att ge sig mat så länge det fanns något i huset. En del av karlarna voro uppe på stänglet att riva ned hö att ge deras många utmagrade hästar. Under det man på detta sätt var som bäst i farten, anlände farfar hem från arbetet på åkern. Han blev mäkta vred över ett sådant tillvägagångssätt. Han högg tag i en klåstake, som stod på gården, om fyra à fem alnars längd. "Ja så ni vill till så med det när husbonden är borta", sade han och lät staken börja att dansa över de arma krakarnas ryggar. Men han slog även efter hasorna, så att de föllo omkull på gården. De togo sedan till både knivar och annat, men snart kommo också drängarna och ett par torpare. Då var det tattarne som fingo sig i väg. De lovade emellertid, att under natten komma igen. Som farfar trodde att de möjligen ämnade antända gården vågade han därfor icke sova. Både han och drängarna gingo vakt, men det kom lyckligtvis ingen tattare vare sig den natten eller någon senare. Och det var sannerligen väl för dem. Ty hade de kommit, så sannerligen hade det gått dem illa. Alla bössor i gården vor o laddade samt liar och yxor framtagna. Ett anfall där skulle ha stått dem dyrt och fråga om att liv blivit spillda.

ACC. NR M. 466:393.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....  
Härad: ..... Adress: .....  
Socken: ..... Berättat av: .....  
Uppteckningsår: 1921 Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

384.

661

662

663

Den äldste sonen hette Bengt. Han kom till Asmundtörp i Hästveda socken, och gifte sig dit. Den andre hette Truls. Han fick sedermera Uddarp och blev farfar till riksdagsman Sven Bengtsson, Asmp, med vilken vi räkna släkt. Den tredje hette Jöns. Han kom till Tydinge och blev bonde där. Den fjärde hette Per och var omtalad för sin storlek och styrka. Om honom visste man berätta att han i unga år bar tre tunnor säd på en gång. Två säckar hade han under armarna, en under vardera och den tredje bar han sedan över axlarna. Han blev lafod (ladufogde) på Råbelöf och farfar till "Slätte-Per" i Lunnom (Kom.ordf. Per Bengtsson, nu avlidne) som bär sitt namn efter Slättarp. Han lev alltså boende i Lunnom. Så var det Ingeman och Håkan. Ingeman var 13 och Håkan 11 år, då den förre under lek, med en kniv stack ut ögat på den stackars Håkan, som därefter under hela sitt liv var såt gott som alldeles blind. Han lev emellertid ortens främste snickare, som kunde förfärdiga sådana möbler, att ingen annan där i trakten kunde åstadkomma några liknande. Men han var ävenledes känd som Brobytraktens fornämste spelman, vilken ofta var med på kalaser och gillen för att spela. Ingemar kom i sin tur till

Skriv endast på denna sida!

ACC. NR M. 466:394

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Flackarp, även ledes i Broby socken, och blev bonde där. En sonson till honom var skollärare Nilsson i Broby, vilken någon gång under slutet av 70-talet råkade trampa miste å en trappuppgång på gästgivaregården i Broby samt därigenom falla och bryta huvudet av sig så att han vid jämförelsevis unga år dog. Klemmed var den av de många sönerna, som stannade hemma vid gården och skötte den. Håkan stannade dock hos honom och vistades där så länge han levde, sysslande med sitt snickeriarbete och sin musik.

Som en intressant episod kan omtalas, att efter det Håkan fått sitt öga utstuckit vandrade han och Ingeman i väg till Malmö och därifrån till Köpenhamn för att söka läkare. Men utan resultat. Han kom hem lika blind på ögat, som då han kom i väg. De beslöt därför att vandra den långa vägen upp till Stockholm under tanke på att där finna bot. Farfar lät sy dem var sitt par nya skor, och så begavde sig i väg. De hade mat med sig så att det räckte åtminstone under huvudparten av resan. Sedan fingo de taga sig fram bäst de kunde. Utan äventyr nådde de också Stockholm och kommo till tals med en läkare där. Han trodde att ena ögat möjligen kunde räddas. Håkan lades in på ett

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

785-

664

665

ACC. N.R M. 466 : 395.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Härad: Adress:  
Socken: Berättat av:  
Uppteckningsår: 1921 Född år i

sjukhus och där låg han nära ett helt år. Under tiden stannade Ingeman pliktroget kvar. Han fick plats i ett förnämt hus i Stockholm och trivdes bra där. Men när så Håkan blev utskriven från sjukhuset som obotlig, följde han honom åter hem. Han hade en liten sparpenning som han hade tjänat sig. Sedermera gifte sig Ingeman till Flackarp. De hade en syster som hette Elna, vilken blev gift på en hemmansdel i Broby skog. Så vid rätt unga år övertog jag efter far gården, som jag hade tills Knaggen (f.d. riksdagsman Ola Persson Nordanå) köpte den. Nu ligger hela gården öde.

Jöns Klemmedsson, Slättarp. 10/9 21.

Barn. 675.

Om ett barn föddes på någon av de "förkastade dagarna" varom talas i den gamla Bondepraktikan, blev det på ett eller annat sätt olyckligt. De, som fötts i vissa djurs tecken skulle icke befatta sig med en del saker, exempelvis slå åder eller söka bota folk för sjukdomar, emedan de härför alldeles misslyckades. Föddes man exempelvis med segerhuva, blev man rik. Så var förhållandet med en pojke i Bjälkarp. Och sannerligen kunde han bära

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

386.

666

667

ACC. N.R M. 466:396.

Landskap: Skåne..... Upptecknat av: Pehr Johnsson.....  
Härad: ..... Adress: .....  
Socken: ..... Berättat av: .....  
Uppteckningsår: 1921 Född år ..... i .....

LUND'S UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

387

668

sig åt nästan hur som helst. Rik blev han i alla fall, och pengar hade alltid lätt att hos honom stanna. En gammal barnmorska, som tjänstgjort då han föddes, sade också en gång: "Det är väl ingen konst för den, att bli rik. Han är född med en segerhatta, som räckte honom ända till ändan".

J.K.

Barn. 676.

Då vi som barn fällde en tand, skulle vi icke under några förhållanden försumma att kasta den i elden, samtidigt som man sade: "mus, mus, muta, giv mig en bentand i stället för en gulltand. Och så fick man också detta.

J.K.

669

Barn. 677.

Då mor "gäckade" oss (klippte håret) var hon alltid ytterst nöga med att kasta det avklippta håret i spiseln. Om det kom ut på backen voro skatorna till reds och lade det i sina bon. Och barnet fick då lida en förfärlig huvudvärk, som det hade svårt att bli kvitt.

J.K.

ACC. N.R M. 466 : 397.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Jul. 678.

När bordet dukades under julafhton fick man åkta sig för att säga ett ord, ty då blev det ingen fridsam jul.

J.K.

Yrken. 679.

Till skarprättare fick ingen antagas, som icke var välfredad. Ej heller någon som icke undgått prov, vilket bestod däri att man lade ett vanligt halmstrå för honom. Detta skulle han sedan klyva med yxan, och detta i ett hugg. Det var emellertid ett otäckt yrke, om det nu får kallas sådant, och hur välfredad än den antagne personen var, så var han emellertid djupt föraktad av bondebefolkningen och ingen hederlig man ville se honom i sitt hus. Då blev han föraktad av grannarna.

J.K.

Person - 680.

Det fanns en präst någonstädes i Göinge, som kunde se och förnimma mera än andra. Då han jordfästade en person kunde han sålunda säga huruvida denne hade gått till det goda eller dåliga

LUND'S UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

288.

670

671

*Landskap:* Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson  
*Härad:* *Adress:*  
*Socken:* *Berättat av:*  
*Uppteckningsår:* 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

389.

672

stället. Prästens namn var Pehr Nyman. En gång skulle han jordfästa en person, jag tror i Loushult, och stod han alldeles stum inför detta fall. Han visste icke var han gått. Slutligen började han tänka efter att han kanhända icke var död. Under sökning skedde och han var verkligend endast skendöd. Denne person levde sedan i många år därefter.

J.K.

Orts. 681.

Mellan Hätveda och Farstorp låg utmed vägen en sten i min barndom på vilken stod inhuggit med gammaldags bokstäver: "Vänd mig om så finner du något under mig." Var det en stark karl lyckades han också stjälpa den annars nog så bastanta stenen över ända, och stod det då på indersidan: "Lägg mig som ja'lå', ja' har narrat många tokar så." Huruvida den fortfarande ligger kvar vet jag icke.

J.K.

Orts. 682.

673

Det stod ännu för några år sen en stor bok å en hög backe mellan Glimminge och Broby, kallad Viloboken. Under denna sades

*Landskap:* Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson  
*Härad:* *Göinge* *Adress:*  
*Socken:* *Göinge* *Berättat av:*  
*Uppteckningsår:* 1921 *Född år* i

390.

Karl XII en gång under sina krigsfärder ha vilat. Eller kanske det var Karl XI. Efter honom fick sedan boken sitt namn och hela backen, som benämndes Viloboksbacken. Under den svåra julstormen 1902 blev den mycket skadad och några år senare också nedhuggen. Men stubben står kvar än i dag och vilostenen likaså.

Jul. 683.

674

Under Staffansdagen skulde alla kvinnor vara ute för att "ta in hönsen". Man lade en tömsträng i en ring ute på gården, så strödde man korn eller havre inom samma ring under det man sade: "Stor som höken som en ? ." Sedan räknade man på att höken under det kommande året icke skulle kunna göra dem någon skada.

J.K.

Do. 684.

675

Man hade ävenledes att under annandagen vara tidigt uppe, eftersom annars kanhända grannpojkarna kastade in gödselstaden eller ryktade hästarna, vilka båggedera saker ansågos vara en stor skam. Det hände en gång att pigorna hemma i Slättarp sovo över sig Staffans då. När de kommo upp var hälften av "mokullen" (gödselstaden) inkastad i fänhuset.

J.K.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N.R M. 466 : 400 .

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år ..... i .....

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

Djur. 685.

I Slättarp var det en lekatt, som uppehöll sig på det ena lof-  
tet. Mor sade alltid att, det betydde tur och uppmanade oss poj-  
kar vara försiktiga så att vi icke skrämdé honom bort. J.K.

Djur. 686.

Det var ävenledes förfärligt gott om snokar ute i ladugården  
å Slättarp. De kröpo ibland upp mellan korna, men dessa voro så  
vana vid dem, att de icke fästade sig därvid. Man hade under fars  
tid fodrat dem med mjölk och hade detta bidragit till att de för-  
ökat sig. Jag tålde dem emellertid icke utan efter det jag över-  
tagit gården slog jag ihjäl så många jag träffade på. Mor sade  
alltid jag fick lov att vara försiktig och låta dem vara. Annars  
drabbades jag av ötur och fick gå från gården. J.K.

Tomtar. 687.

På Nordanå fanns det en gammal ryktare, som hette Truls. Han  
brukade alltid säga sig icke alls behöva något besvär med att hål-  
la korna blanka. Det var en liten rödluvad tomte som hjälpte ho-  
nom. Han bar ned hö åt honom från stänget och han tröt heller  
aldrig sådant. J.K.

676

677

ACC. N:o

M. 466:401.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

Kloka. 688.

Det fanns en dräng på Nordanå som gick till en klok i Örkeneds socken, där han själv var född, för att öva sig i trollkonst. Den kloke hade svartkonstbok och det var denna som drängen skulle studera; Men han fick snart upphöra, och han sade efteråt, att om han längre därmed skulle fortsatt hade han förlorat sitt förstånd. Så hemskt var det att läsa i denna bok, som icke var tryckt utan skriven.

J.K.

678

Kloka. 689.

Vi skulle en del personer för många år sen, strax efter det stambanan kommit till, köra åt hästveda med timmer, och voro

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

ACC. NR M. 466 : 409.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

många skjutsar i sällsakp. När vi så kommit ett stycke ovanför Broby vid Vilebögslien mötte vi en bonde som kom från Hätveda. Han var något beskänkt och körde med sin skjuts emot en av vagarna, så att de icke kunde komma åtskils. Hela skaran stoppades på lien o. kunde icke komma längre. Men jag hade då som nu min "lilla bok" med mig, och jag läste dem snart åter loss, så att förtrollningen åter bröts. Men sedan fick motparten, som med berått mod kört emot oss hålla där en god stund tills jag var vänlig nog att åter ge mig fri.

Detta berättade Froe Sven i Killinge för mig en gång då han var på besök för att bota en ko.

J.K.

Natur- Djur. Läkare. 690.

Det var en duktig karl till att bota kreatur, den för några år sedan avlidne Froe-Sven i Killinge av Glimåkra socken. Han var mycket anlitad och for överallt omkring för att biträda vid förefallande sjukdomsfall hos djuren. Sällan var han hemma. Och aldrig saje han nej, då man kom för att hämta honom, hur brått han än hade hemma. En krona eller femtio öre var det van-

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

392

679

680

ACC. N.R

M. 466:403.

*Landskap:* Skåne. *Upptecknat av:* Pehr Johnsson  
*Härad:* *Adress:*  
*Socken:* *Berättat av:*  
*Uppteckningsår:* 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

393

liga i ersättning. Han dog omkring 1910. J.K.

Sjukdom. 691.

Jag är född i Glimåkra församling och konfirmerad där av pastor Pålsson, som var en mycket snäll man, som gärna hördes av egna sockenbor och av andra som gingo långa vägar till hans predikningar. Min far flyttade till Rolstorp, då han gifte sig. Men under tiden han byggde där, föddes jag i ett fähus. Sen flyttade han under store Sven i Häggeryda och fick därefter en lägenhet i Höninge, som han ävenledes bebyggde å nyo.

Jag hade redan i barndomen börjat lida av fallandesjuka och far drog omkring med mig överallt. En gång voro vi uppe i Småland för att söka bot. Det bodde en klok gumma i närheten av Vislanda; men inte kunde hon hjälpa mig, en annan gång voro vi hos Anders Hansson i Sjuhult, som var betraktad som en mycket klok och förståndig man. Bägge dessa kloka ville ha dukar eller plagg som jag haft på mig då jag sovit eller varit i kyrkan. De fingo också detta, men deras ordinationer hjälpte ändå icke.

En gång vi bodde i Häggeryda kom det vandringsfolk hem, och

681

682

683

ACC. N.R M. 466 : 404.

Landskap: Skåne  
Härad:  
Socken:  
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Fehr Johnsson  
Adress:  
Berättat av:  
Född år i

LUND'S UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

394.

sade dessa kunna bota mig. De fingo en silkesnäsduk och en linne-duk samt klippte av "fröns" å dessa och gav mig in. Sedan be-höllo de själva näsdukarna. Annars kom sjukdomen åter, sade de. Vidare fingo de präktigt "tåggarn" av mor för att de haft besvär med mitt botande. Men det hjälpte icke. De hade icke långt kom-mit förrän jag fick ett mycket svårt anfall.

Hästveda/  
En morbror i gave mig slutligen det rådet att taga in brom-kalium i vatten. Han lämnade mig ett litet mått, varmed jag skul-le mäta detta och därefter taga så många mått som jag hade fyllt år. Allt detta skulle blandas i vatten. Jag har också sedan dess alltid haft sådant att tillgå och har aldrig behövt att falla omkull.

Inger Trulson, Lunnon. 69 år.

Spöke. 692.

Det fanns en gubbe i Gumlösa, som icke sällan kom hem om aft-narna och satt och pratade. Sent en afton kom han hem och såg uppskrämnd ut. Han talade därvid om, att på aftonen hade han gått från Fjärlöf där han varit på besök. Under vägen råkade han ut för en gast, som lyste skarpt framför honom. Mörkt var det och

684

685

*Landskap:* Skåne*Upptecknat av:* Pehr Johnsson.*Härad:**Adress:**Socken:**Berättat av:**Uppteckningsår:* 1921*Född år* iLUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

395

gubben var något påstrucken. Följaktligen något modigare än vanligt.

"Vill du lysa mig hem skall du få en tolvskilling," sa' han.

"Tack ska' du ha," sa gubben då han kommit fram te' byn. Och så hade han icke tänkt betala. Men han kunde icke flytta en fot förrän han kastat pengar till gasten. Gubben blev rädd och sade sig aldrig vilja skämta mera med dylika saker.

686

Sofia Andersson, Långaröd. 12/9 21.

Spöke. 693.

Vi hade för en del år sen en piga, som ofta då hon var ute på åkrarna sent på kvällarna sade sig ha mött spöken och gastar. Hon beklagade sig många gånger över att ha blivit född en söndag, emedan hon fick se en hel del dåligitet, som inga andra kunde upptäcka. Understundom ropade hon på oss andre att vi skulle komma bort till fönstret att se en gast som lyste på åkern utan - för; men icke sågo vi något. Själv tyckte hon detta var märkvärdigt då hon såg allt så grant.

687

Sof. And.

Seder och bruk. Arbete. 694.

Äldre kvinnor under min barndom brukade ofta att gå omkring

*Skriv endast på denna sida!*

ACC. N.R

M. 466:406.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

och prata med varandra, samtidigt som de stickade på sina strumpor. I all synnerhet var detta förhållandet under ljumma sommarkvällar. Stickorna gingo lika fort som munnen och de släppte aldrig en maska. Sådant ser man icke numera, men i min barndom var det vanligt.

Sof. And.

Seder och bruk. Klädedräkt. 695.

Under den tid jag växte upp voro alla äldre kvinnor klädda i klutar. Innan de på söndagarne gingo i kyrkan hade de alltid något ställe, där de togo in, för att av någon äldre kvinna få hjälp att binda klutarna på sig rätt. Merendels var det kyrkovaktarens hustru eller någon annan, som för detta togs i anspråk.

Hale torsda' (Kristi himmelsfärdsdag) hörde det ock till en gammal sed, att man skulle gå "barärmad" till kyrkan. Män, såväl som kvinnor, kommo då i bara skjortärmar på kyrkovägarna. Därmed hälsade man sommaren välkommen.

Sof. And.

Djur. 696.

Hästen var ofta utsatt för obehag av maran. Den flätade hans

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

396

688

689

ACC. N.R M. 466 : 407

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Härad: Adress:  
Socken: Berättat av:  
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

397.

690

691

man, så att det var nästan omöjligt att åter få den upp. Äldre personer under min barndom brukade därför att spika upp döda skator över dörren till stallen och trodde man dessa skulle förhindra maran att komma in.

Sof. And.

Barn. 697.

Det har oftast varit för sed här i orten, att om en person, hon har sedan fått vara i vilken ställning som helst, som med en piga eller annan haft ett oäkta barn, neka till detta. Och de funnos även i min ungdom, som svuro vid rätten, ehuru man kunde tydligt veta att de voro skyldiga. Ibland hände det att de förtalade sig. Så var exempelvis förhållandet med en dräng i Getaberga. Ett vittne uppgav vid rätten att hon sett de båda personerna tillsammans i en säng, då drängen som nyss förut hade på det bestämdaste nekat, utbrast: "det var lögn i dig, det var rätt i en bänk." Den fick åtminstone sen erkänna.

En piga i Tydinge hade i min barndom ett barn tillsammans med en bondpojke i Lunnom. Pigan var en gång på besök hos denne och då han vägrade att ge henne fästerlön passade hon på att

ACC. N.R M. 466:408.

Landskap: Skåne  
Härad:  
Socken:  
Uppteckningsår: 1921

Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Adress:  
Berättat av:  
Född år ..... i .....

taga hans bästa kläder samt en klocka, då hon gick därifrån.  
Allt detta skänkte hon sen till en annan fästeman, som hon hade  
i Tydinge. Med honom gifte hon sig sedan och hade han de förut  
omtalade kläderna då han var hos prästen och tog ut lysning. Det  
blev väsen efter dessa och pojken blev tagen i förhör hos läns-  
mannen. Han vägrade emellertid medgiva kläderna vara stulna.  
Det hela slutade med att han fick lämna dem tillbaka, och så  
sluppo de straff. Men Lunnomspojken gick också fri för barnet.

Lovisa Palm, Tydinge. 81 år 12/9 21.

Valborgsm. 698.

Den förste maj var det varje år majgille här på Ifö och är  
så allt fortfarande, ehuru det går till på annat sätt nu. I min  
barndom tutade åldermannen alltid i hornet då samlingen skulle  
ske. Man hade alltid tre olika tutningar. Då bönderna skulle sam-  
las till rådplägning eller gille tutades en långt utdragen ton  
i taget, då eld utbröt två kortare stötar efter varandra, samt  
då det gällde fasttaga tjuvar, som voro på inbrott eller rymt  
från fängelset i Kristianstad tre kortare sådana. När det gällde

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

398

692

693

694

ACC. N:o

M. 466:409.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

399.

tjuvarymning, som icke var sällsynt under en tid då då fångarna förvarades i norra vall, brukade man skjuta kanonskott i Kristianstad, tre i rad efter varandra, från Storatorget <sup>då</sup> visste folket vida omkring att vara på sin vakt. Nils Olsson, Ifö. 16/9 21.

Bebyggnelse. 699.

Ända sedan under gamla tiden, sedan Ifö först blivit bebyggd, lär man inom byalaget här haft särskild båtplan, fiskeplan, varå man kunde uppståffa sina nät, samt sandtag där man tog grus till vägar och andra behov och bryttag eller en plats, där "bastugan" (brytstugan) var uppförd.

N. Olsson, Ifö.

695

Snapph. 700.

Under den tid kriget pågick mellan svenskarna och danskar fanns det gott om snapphanar på ön, detta ehuru den svenska kungen låg på Ljungby. Bönderna i Ifö by flydde upp till de stora skogarna å Klacken. Där bodde de i rishyddor och skrevor emellan stenhällarna. Mina föräldrar brukade omtala, att alla de många stengärdesgårdarna där blevo under sagda tid lagda. De lades av sten-

696

ACC. N.R M. 466:410.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Pehr Johnsson

Härad:

Adress:

Socken:

Berättat av:

Uppteckningsår: 1921

Född år i

rör, varav det fanns en oändlig myckenhet på platsen. N. Olsson.

Snapph. 701.

När allt annat folk, till följd av snapphananarnas infall å Ifö, flydde upp till Klacken, fanns det en dräng, som stannade kvar i byn. Denne sökte vinna sanpphanarnas gunst genom att visa dem, allt vad bönderna där gömt, som kunde vara av värde. När så snapphananarna bröto upp för att draga vidare, ville bemälte dräng följa med. Men när de kommo till Baru och skulle med båt ge sig över till fastlandet, sade anföraren för skaran: "du har visat dig trolös mot dina husbönder och följakligen blir du det också mot oss", och så sköto de honom på platsen.

N. On.

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

400

697

Seder och bruk. 702.

Förr hade man s.k. "kobbar" eller breda små pråmar, som man själv tillverkade, och tog sig över med från Ivö till fastlandet vid Barum. Det kunde stundom vara besvärligt nog och mera än en gång inträffade olyckor.

Svårt har det också understundom varit att få läkare hit ut. En doktor från Kristianstad var sålunda en gång svårt ute. Han

698

*Landskap:* Skåne *Upptecknat av:* Pehr Johnsson  
*Härad:* *Adress:*  
*Socken:* *Berättat av:*  
*Uppteckningsår:* 1921 *Född år* i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

401.

699

hette Berthelius och kom till Barum en kväll efter mörkrets inbrott. Stark storm rådde och vinden tog överhand på roddaren. De drevo i land mitt för Vånga alle. Och det värsta var att de fingo vada i land. Alldeles genomvåt över knäna, kom doktorn in till en stuga i skogen och knackade på. Men folket där ville icke öppna. Sen begav han sig till en annan stuga med samma resultat. Han sade sig vara doktor Berthelius från Kristianstad, men det ville man icke tro, utan fick han bli utanför. Tredje gången lyckades det bättre, han kom under tak och fick torra kläder på sig och stanna där över natten. Påföljande dag kom han över till Ifö, men honom var det sedan omöjligt att få dit mera, utan det rådde lugnt väder och hämningen skedde på dagen. N. On.

Seder och bruk. 703.

Under min barndom var det vanligt att far bevistade Kiviks marknad, och ett par gånger var jag med honom där. Han brukade köpa oxar, som han sedan gödade upp. Vi körde med "träbultavagnar", eller sådana försedda med trähjul och hade tjärkanna med oss. Då vi kommo ett stycke utanför Kristianstad måste vi

700

ACC. N.R M. 466 : 412.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Pehr Johnsson  
Härad: Adress:  
Socken: Berättat av:  
Uppteckningsår: 1921 Född år i

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

702.

701

smörja vagnen. I Efveröd eller Degeberga lågo vi om natten. Det var blott att krypa ned under vagnen och ligga på de medhavda hösäckarna medan hästarna betade. Sen var det åter att fortsätta. En mil norr om Kivik voro vägarna så fulla av folk, att det var med möda man kunde taga sig fram. En sådan färd tog under den tiden tre dagar i anspråk. Vi voro på resan dit en dag, bevistade marknaden den andra, och återvände så hem den tredje. Ibland körde vi om nätterna också. Det var icke så fort man kunde fär das under en tid, då man hade sådana dåliga åkdon. N. On.

Tjuvar. 704.

För många år sedan grasserade tjuvar rätt svårt här på Ifö såväl som i nägränsande socknar. Mitt emot Ifö ligger Vånga alle och där hollo ett par mästertjuvar till. Rosdal och Högberg. Av dessa var Rosdal den egentlige ledaren. Det fanns en person här på Ifö under sagda tid, som rodde dem över. De bröto sig även in i gården här under fars tid och togo åtskilligt. Gallren på fönstren till härbärgshuset blevo sedan insatta, och de sitta kvar ännu. N. On.

702